

Prvi mesec narodne oblasti Država, naši narodi in cerkev

Otvoritveni govor predsednika PNOO tov. Bevka - Referat tajnika tov. Breclija o delu narodne oblasti v Slovenskem Primorju in Trstu po osvoboditvi

Pravda in navidezna demokracija

Neki komentator londonskega radia je pred kratkim predlagal, naj bi se v mednarodnih političnih razgovorih beseda demokracija sploh ne uporabljala več. Utemeljeval je predlog s tem, da je različno pojmovanje te besede že večkrat pripeljalo do nesporazumov. Iz izjav in komentarja je bilo razvidno, da spada med tiste kroge v Angliji, ki menijo, da je prava demokracija doma samo v Angliji in Ameriki, morda še v manjših zapadnoevropskih državah, drugod pa da so na vladi demokracije nižje stopnje ali pa diktature. Ti krogi sicer res poudarjajo, da morajo prave demokracije na prvem mestu dovljavati svobodo govora, tiska, združevanja, vere, političnega prepričanja, aktivno in pasivno volilno pravico itn. V resnici pa je težko njihovega pojmovanja o demokraciji druga.

Prva pokrajinska skupščina se je vrstila pred osmihi meseci v samotni baraki, ki so jo pozneje požgali Nemci in domobranci. Druga skupščina pa se vrši v svobodnem Trstu, v dvorani, kjer so se sopolni fašistični oblastniki. (Burno ploskanje) Med tem je poteklo osem mesecev in v tej dobi smo prehodili krvavo pot. Mnogi se govorniki, da naša pot ni prava, mnogo jih je bilo, ki so nam hoteli uničiti in odvzeti sadove naše težke osvobodilne borbe. Da pa je bila naša pot prava, nam potrjuje dejstvo doseženih ciljev. Dosegli smo svobodo in medtem gradili naš narodno oblast. Naši sovražniki, ki so nam hoteli škodovati, so sliki vesti, da naša oblast ni ljudska, temveč da je diktirana od zgoraj, od nekod drugod. Ti ljudje pa bodo poleg tega še morda govorili, da se nisimo niti borili za zavestni, za svobodo in iste cilje. Vse je močno, ni pa močno skriti požiganih domov, številnih grobov, internirancev, jeptikov. Toda če tudi teh ne bi bilo, je tu naša volja, da hočemo ostati, da hočemo spadati v sklop nove demokracije in federativne Jugoslavije. (Navdušeno ploskanje). Mi se mirno konference ne bojimo, zahtevamo le, da se upošteva samoodloba narodov. Atlantika karta in druge konference, ki so se vršile pred polomem Nemčije. Najvažnejša pa je njena država je taka, kjer vodi upravljanje države narod po svojih voljnih predstavnikih, ne pa po samezniki ali kak sloj. Enakost dolžnosti in pravic bi morala ne glede na versko in rasno pripadnost biti vsakakor temelj take urejene države.

Kako so rešena ta vprašanja v Angliji in Združenih ameriških državah in kako v Sovjetski zvezi? Vzemimo na pr. človeka s ceste na drugi strani, bogatega industrijsca na drugi strani. Oba naj bosta sposobna. Bo-li njun delež pri upravljanju države enak, bosta-li uživata enake pravice? Prihajemo, da ne. Volilno krogičlo bosta res dobila vsak po eno, toda kako ogromna je razlika v besedi, ki jo ima pri upravljanju države eden ali drugi. Bogatstvo mnenje je merodajno navzdat na vrsto od njega odvisnih. S svojimi denarnimi in položajniimi zvezami veže cele množice in doloceno prepričanja. Lahko si najzame časopis, v katerem iznaša svoje poglede na to ali ono vprašanje. Da, celo več časopisov si lahko najame za svoje namene, kot si jih na primer Hearstov koncern v Ameriki, ki s milijonskimi nakladiami proti naprednim gibanjem vstoposmerjenih listov dnevno greši zoper svobodo tiska.

Na drugi strani pa vzemimo te žaka. Njegovo mnenje, naj bo še tako splošno, bo težko seglo preko doma ali ožje družbe. Tudi o enakosti pravic je težko govoriti. Sicer pa ni bilo zaman že tolikokrat govoreno o dejanski oblasti posameznikov. Pod videzom demokracije skuša prevzeti vsa oblast reakcija.

V Sovjetski zvezi omogoča že brezpalno šolanje vsakomur tisto stopnjo izobrazbe, za katero je sposoben. Lastnina je omejena. Bogatstva tam ni. Nič ne more z denarjem valjevati svojega prepričanja. Prav nobene razlike ni, ali si pripadnik tega ali onega naroda, to ali one rase. Skratka, vsak prav vsak ima po svojih sposobnostih besedo pri upravljanju države. Kaj ni šele to prava resnična demokracija? Kaj ni potem Sovjetska zveza upravičena trditi, da je njena resitev res demokracija? Narod nam ne dovoljuje svobodne trgovine, ker smatra, da ni težiše narodnega življenja v trgovini, ker ne, da bi se demokracije pridobitve čim večje. Narod sam ne dovoljuje napadov na sebe, drugače pa pili, kar hočeš. Tudi pri nas naj to tako.

Dnevno se lahko prepričujemo, da je danes prava demokracija prej na vzvodu kakor pa na zapadnih. Evo, dva primera iz zadnjih dni: Iz Glasgova je bilo 2. junija javljeno: 158 indijskih oficirjev, ki so se vračali iz nemških vojnih taborišč, ki naj bi se v Glasgovu vkrcali za Indijo je odbilo potovanje in so sedaj v angleških taboriščih. Zahtevali so enake kabine, dva med njimi angleški oficirji. Kva jih imajo angleški oficirji, dva med njimi sta celo izjavila, da postopajo z njimi kot z ujetniki sovražne države. Oficirji so vztrajali pri svoji zahtevi in bodo najti čakali naslednje ladje, dasi je bilo na prvi prostora še za 5000

naša zahteva, da se upošteva volja italijanskega in slovenskega ljudstva v Slovenskem Primorju.

Kdor bi hotel samovoljno odločati o naši usodi, naj ve, da bomo znali naše pridobitve braniti, prav tako kakor smo si jih znali priboriti. (Ploskanje) Omenim naj še, da sem bil pred kratkim z delegacijo demokratičnih Italijanov in primorskih Slovencev pri maršalu Titu. Pozdravili smo ga v imenu prebivalstva slovenskega Primorja in se mu zahvalili za pomoč pri osvoboditvi. Prosilim smo ga, naj podpira naše pravne težnje sedaj in v bodoče. Mislim, da smo s tem pravilno tolmáčili vaše misli in želje. (Ploskanje) Tovariši Titu nam je pri slovesu dejal, naj pozdravimo Primorce in Italijane, ki so se borili za pravico in svobodo. Čutim dolžnost, da se ob tej priliki spomnim borec in aktivistov, ki so padli za svobodo. Imed dosedanjih članov PNOO manjka tov. Anton Velušček, ki so ga Nemci odpeljali neznanu kam. Spominjamo se okolišnih in okrajnih aktivistov, ki so pri izvrševanju svojih domovinskih dolžnosti žrtvovali svoja življenja. Zato odrejam enominutni molk.

Prva točka dnevnega reda je bil pozdrav. K besedi se je javil generalmajor Jakšič, ki je v imenu borec in funkcionarjev IV. armade pozdravil drugo zasedanje Pokrajinske skupščine in ji želel, da b' napori pri izgradnji in obnovi naše domovine želi svoje uspehe. Objubil je, da bo naša vojska ljudstvu pomagala tako, kakor je ljudstvu pomagalo svoji vojski v njenih najtežjih dneh.

Pozdrav načelnika IV. armade je sledil referat tovariša dr. Bogdana Breclija, tajnika Pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora za Slovensko Primorje. V njem je orisal delo PNOO v času narodno osvobodilne borbe in v prvem mesecu svobode: Tovariši Breclij je v svojem referatu poudaril predvsem sledeče misli:

Tržaška autonoma oblast

Gospodarski pomen, ki ga ima Trst, za svoje najširše zaledje, zlasti pa narodnosti sestav njegovega prebivalstva, ki je po veliki večini italijansko, zahteva poseben položaj tega v sklopu naše oblastne ureditve. Zato smo dali Trstu avtonomijo. Pokrajinska zakonodaja je z ozirom na Trst povečini le okvirna in bodo predstavniki tržaškega ljudstva še posebej usakozili za svoje območje ob upoštevanju specialnih prilik, ki vladajo v mestu. Pri tem ne omenjamo pozornosti, ki jo tudi sicer posvečajo višji organi javno v Trstu in ki se kaže v nizih gospodarskih ukrepov, prvenstveno glede obrambe.

Kakor drugi kraji v Slovenskem Primorju, je imel tudi Trst pred osvoboditvijo svoje protifašistične predstavnosti, ki je združevalo vse resnične protifašistične sile v boju proti okupatorju. To predstavnost je, ko se je ustanovila 14. aprila t. l., ko je vršila konferenca zastopnikov osemih protifašističnih organizacij, 5 italijanskih in 3 slovenskih, ki so izvolile svoj izvršni odbor. Njemu gre zasluga, da so bile v času najhujše borbe za Trst naši vojski komandi na razpolago znatne vojaške sile, da se je zmaga pospešila in da so se očuvale važne naravnopravne pristanišče. 7. maja se je vršila plenarna seja zastopnikov protifašističnih organizacij, ki so ugotovili, da združuje Italijansko-slovenski protifašistični izvršni odbor vse zares delujoče protifašistične sile v Trstu. V pismu komandi mesta sporočajo, da pričakujejo, da se bo CEAIS upošteval predvsem začasno dolžnost osvobodilnega sveta za mesto Trst. Za eno izmed glavnih njegovih nalog pa smatrajo pripravo demokratičnih volitev in splošno izvedbo demokracije vse narodne oblasti v Trstu. V svojem odgovoru na to pismo je komanda mesta vzela dne 8. maja to sporočilo na znanje in priznala CAISU pravico predstavnosti. 13. maja mu je bila oblast svečano predana.

Izgradnja in prvi odloki narodne oblasti

Do osvoboditve je narodna oblast, vznikla iz vesplošne ljudske borbe proti okupatorju, že uspešno delovala po vsem Slovenskem Primorju. Izvajali so jo voljeni oblastni organi NNO, na osvobojenem in pol-osvobojenem ozemlju, delno pa tudi odbori OF na neosvobojenem ozemlju. Skoro ni bilo kraja, kjer naša oblastvena ali vsaj politična organizacija, ki je imela zaradi ukoreninjanja narodno osvobodilnega gibanja v masah začasno telo oblastni značaj, ne bi v trenutku osvoboditve obstajala.

Z osvoboditvijo so padle v dotlej neosvobojenih predelih znanje ovirne, odpadla je potreba konspirativnega dela, ki ni dovoljevalo neposredne udeležbe vsega ljudstva pri izvajanju oblasti. Z osvoboditvijo se je v dotlej neosvobojenih predelih delovanje naših organov razširilo tudi na take panoge, ki jih je imel prej po sili razmer v rokah okupator, morali smo prevzeti najrazličnejše gospodarske, kulturne in druge ustanove, nisimo pa na drugi strani prevzeli okupatorjevega aparata, ki jih je uporabljal. Tudi to je terjalo od nas, da razširimo osnovo naše oblastne organizacije in da jo še temelje našimo na ljudstvo. Zlasti pa je važna taka razširitev glede na težke naloge obnove, ki so pred nami in katere bomo uspešno rešili le tedaj, če bomo uspeli v boju proti ruševinam in proti zunanjim in notranjim sovražnikom, ki se hočejo z njimi okoristiti in ponovno zaslužiti naše ljudstvo, mobilizirati najširše ljudske plasti.

Izgradnja naše oblasti pomeni torej zlasti pritegnitev ljudstva v oblast. Čeprav je naša oblast obstajala že prej, se izgradnja oblasti

nadaljuje. Pri obnovi so konkretno predvsem važni neposredni gospodarski ukrepi, o katerih je govora na drugem mestu.

Za njen uspeh pa je prvenstveno odločilno sodelovanje javnosti v oblasti, njena demokracija. To bomo ustvarjali z aktivizacijo množice. Splošni oblastni ukrepi in odloki pa so tista oblika, ki naj tako aktivizacijo omogoča in jo usmerja. S prehajanjem v tem pogledu k oceni in pogledu našega dela po osvoboditvi, ga moramo motriti prav s tega vidika.

Novo upravna razdelitev

Takoj po osvoboditvi je postalo jasno, da stara upravna razdelitev Slovenskega Primorja, nastala pod pogoji narodno osvobodilne borbe in prejšnjega vojaškega položaja, ni skladna s novimi razmerami in potrebami. 12. maja je izšel uredniški odlok PNOO, po katerem se Slovensko Primorje deli na Gorjsko, tržaško okrožje ter mesto Trst. Gorjsko okrožje obsega v glavnem prejšnja okrožja za srednje, severno in zapadno Primorsko, med tem ko tržaško okrožje približno odgovarja bivšemu južnoprimorskemu okrožju.

Ze 8. maja se je vršilo skupno zasedanje članov Izvršnega odbora za Srednje, Severno in Zapadno Primorsko, ki so po skrajšanem postopku sami volili novi Okrožni izvršni odbor kot začasni oblastveni organ, dokler se ne izvedejo redne volitve. Okrožni izvršni odbor za Slovensko Primorje je nadaljeval s svojo funkcijo kot izvršni odbor za tržaško okrožje do zasedanja okrajne skupščine, ki se je vršila pred nekaj dnevi.

Vpostavitve organov narodne oblasti ali bolje njihova razširitev s pritegnitvijo vseh protifašističnih

avečano je segla po svinčniku ter začela označevati kandidata. Volila je prvič v življenju. Ves njen obraz je sijal od tih samozavesti. Zato je bil dan prvih osvobodilnih volitev v Kumanovem praznik v njenih starih letih, zato je moralo biti vse tako svečano: obleka, korak na volišče in kretne roke. Enako je bilo z muslimankami, prišle so na volišče - vse.

Drugače je Kumanovo ta dan pelo od glasbe. Bill so cigani, ki so igrali. Pred volitvami so sklenili na svojem zborovanju, da bodo ta dan svirali. Ob pol starih polpne nas je prišel pred star cigan, če bi smel za trenutek dočim, da bi se pokopčeval: od jutra ni nič zaužil, a ves čas mora pihati v piščal. Zgledilo se je v Skopju, da je od priliki izbranja kandidata vsi stal cigan ter dejal:

«Vse je prav, a nekaj ni. Nobenega ciganskega kandidata ni na listi. Svečano je sedla za mizico, še bolj

si je postala potrebna v novo osvobodjenih predelih.

V zadnjem mesecu so se vršile v vseh takih predelih volitve organov narodne oblasti. V Gorici se je v prvih dneh po osvoboditvi formalno italijansko protifašistično predstavništvo. V sodelovanju z njim je dal mestni odbor OF pobudo za sestavo Protifašističnega plenuma, ki je na svoji prvi seji 12. maja izvolil Mestni odbor, ki je prevzel do prvih rednih volitev v svoje roke oblast v mestu. 29. maja je potrdila njegovo sestavo velika skupščina zastopnikov vseh protifašističnih organizacij, ki se je vršila že na najširši osnovi ter je izvolila mestno skupščino in mestno narodno sodišče.

Slično je bilo v tržaškem okrožju. V Sežanskem okraju so bile volitve v glavnem izvedene že v prvi polovici maja. 13. maja, je bil izvoljen začasni mestni odbor v Izoli. Okrajna skupščina za Počostjo je na svojem zasedanju 24. maja potrdila še izvoljeni Okrajni izvršni odbor. Novo ustanovljeni okrajni izvršni odbor - Nabrežina je dobil svoj drugi odbor in okrajno narodno sodišče na prvem zasedanju skupščine, ki se je vršilo 26. maja. Iste dni sta skupščini delegatov kratek in tržaškega okraja izvolili izvršna odbora in sodišči obeh okrajev.

Lahko trdimo, da je organizacija začasnih osnovnih organov narodne oblasti v obeh okrožjih v glavnem zaključena. Organi ljudske oblasti so bili večinoma že prej, sicer pa v zadnjem mesecu postavljeni na demokratično bazo, znak, da je pri njihovem formalizmu sodeloval ljudstvo po svojih najboljših predstavniki. Vendar imajo vsi le začasen značaj in bodo delovali le

do rednih volitev, ki se bodo izvedle, čim jih bodo prilike dovoljevale.

Pokrajinska zakonodaja

Pokrajinsko zakonodajo v tej dobi bi mogli deliti po svrhi pomembnih odlokov in po snovi, ki jo urejajo, v tri vrste. Del odlokov ima za cilj nadaljevanje borbe proti fašističnim elementom in proti estakom okupatorjevega režima, drugi del se peča z gospodarskimi vprašanji in z vprašanji obnove, tretji pa je posvečen kulturnim problemom.

11. maja je bil izdan odlok o zapori in začasni upravi imovine nemškega Rajha, nemških državljanov, ljudi nemške narodnosti, ki se niso udeleževali v protifašistični borbi, in vojnih zločincev ter njihovih pomagačev. Smoter tega odloka je v tem, da se odvzame našim gospodarska osnova za nadaljevanje njihovega sločinskega dela. Odlok predvideva razen tega začasno upravo zapuščene imovine. S tem pa hoče tudi pustiti lastnike, ki ne spadajo v zgoraj navedeno kategorijo. Važen je odlok o razpustu fašističnih društev, kakor tudi odlok o obvezni prijavi društev. Semkaj bi končno, kolikor gre za nadzorstvo nad tiskom, spadal tudi odlok dne 25. maja s katerim se ustanavlja urad za tisk.

Tržaško okrožje je objavilo 20. maja odlok, po katerem se v novo osvobojenih področjih začasno pobirajo davčine po starih predpisih. V tretjo vrsto odlokov spada odlok od 29. maja o zaščiti kulturnih spomenikov, ki je našel svoj odmev zlasti v kulturnih centrih, in odlok z dne 24. maja, po katerem končajo osnove šole obeh okrožij svoj pouk 15. junija tega leta.

17. maja je zasedala skupščina odposlanec mesta Trsta, predstavnikov najširših ljudskih slojev, ki je izvolila konzultni kot začasni najvišji organ civilne oblasti v Trstu in ji dala važna pooblastila. Na svojem prvem zasedanju je nato konzulta sprejela 21. maja odlok o ljudskem sodišču za sojenje fašističnih zločincev proti obstoju in svobodi ljudstva ter njegovih demokratičnih ustanov in odlok o poslovanju komisij za čiščenje fašistov po obratih ter je izvolila člane omenjenega ljudskega sodišča.

V sledečih dneh so zasedali še delegati posameznih tržaških sektorjev in volili lastne konzulte in odbore. Dne 29. maja je bil na zasedanju tržaške konzulte razširjen osvobodilni svet za Trst, sprejel odlok o začasnem poslovanju ljudskih sodišč ter so bili izvoljeni sodniki. Razen tega je konzulta sklenila, da se ustanovi sodišče za sojenje v stanovanjskih sporih. S tem je bila organizacija začasnih osnovnih organov ljudske oblasti, kakor tudi organizacija pravosodja v Trstu v glavnem zaključena.

Posamezni odloki osvobodilnega sveta za Trst usakozujejo okvirno pokrajinsko zakonodajo, drugi pa samostojno rešujejo stvari ki spadajo v delokrog osvobodilnega sveta. Skladno z odlokom PNOO z dne 25. maja je bil objavljen 30. maja odlok Osvobodilnega sveta za Trst, s katerim se osnuje v Trstu poseben Urad za tisk. Trgovine so bile obvezno odprte že 19. maja. Z odlokom z dne 25. maja se je dovolila po določenih cenah prosta prodaja blaga, ki je bilo že prej v svobodnem prometu. Blago, ki je bilo že prej pod zaporo, se prodaja le po novih nakazilih. Obvezna je inventura blaga v zalogi predvolnih tvrdk. Istega dne je bil objavljen odlok, ki določa, da se davčine in druge javne davjate začasno pobirajo v isti meri kot prej. Zaradi personalne distribucije potrebščin, tudi zaradi uspešnejše pobiranja kriminalitete je potrebna evidenca nad stanjem prebivalstva. Odlok z dne 24. maja določa obveznost prijave in objave na anagrafskem uradu. 1. junija pa so izšli pravilniki, ki urejajo vprašanje osebnih izkaznic.

(Drugi del referata tov. Bogdana Breclija, ki govori o delu gospodarskih odborov PNOO, o finančnem in o kolturni bomo objavili v prihodnjih številki).

Izvajanjem tajnika PNOO, tovariša dr. Bogdana Breclija, je sledila zelo živahna diskusija. Oglašali so se predstavniki skoraj iz vseh okrajev Primorske: iz Sežane, Gradake, Trilča, Krmina in celo iz okrajev onstran Soče. Vsi so izražali polno priznanje dosedanjemu PNOO za njegovo delo v najtežjem razdobju narodno osvobodilne borbe v Primorju. Govorili so tudi predstavniki KPI iz Rima, ki je v izredno navduševalnih besedah prikazal bodočnost, ki jo bo imelo ljudstvo

Maršal Tito je v Zagrebu sprejel delegacijo katoliške duhovščine

Zagreb, 6. - Tanjug - Dne 2. junija je predsednik zvezne vlade maršal Tito sprejel delegacijo katoliških duhovnikov s škofom Salisem Sevisom na čelu, ki je v imenu katoliške duhovščine pozdravil maršala Tita.

Maršal Tito se je zahvalil delegaciji za pozdrav in med drugim dejal:

«Vesel sem, ko vidim, da imate hrvaški duhovniki polno razumevanje za sedanje dogajanje in da želite sodelovati z novo jugoslovansko zvezno vlado in s federalno vlado Hrvaške.

—Povedal vam bom svoje osebno mišljenje o razmerju države do cerkve in razmerju med njo in cerkvijo. Moram vam reči, da kot Hrvat nisem bil zadovoljen z zadržanjem enega dela katoliške duhovščine v teh težkih zgodovinskih dneh, ki so zahtevali toliko žrtve. Oprostite mi moje iskreno. Govorim odkrito, kakor mislim. Nisem bil zadovoljen. Vendar to ne pomeni, da obojamo, in tudi ne, da jaz sam obojam duhovščino v splošnem. Mislim, da veste, da se je velik del duhovščine, posebno mlajše, ločil od starih duhovnikov, posebno od naslednikov velikega Stromsmerja, nositelja jugoslovanske ideje.

V teku borbe nam je bila stalno pred očmi misel, da je vprašanje vere globoko ukoreninjeno v našem ljudstvu in da tega vprašanja ni mogoče rešiti z ukazom, kajti take rešitve so se vedno ponesrečile in so škodile skupni narodni stvari. V tem smislu se bomo porazgovorili in naši najugodnejši rešitve.

Zel bi, da bi bila naša cerkev bolj narodna. Mogoče se vam zdi čudno, da tako močno zastopam narodnost, toda prelite je bilo mnogo krvi in prevelik videl trpljenja, zato pa želim, da bi bila katoliška duhovščina na Hrvaškem globlje povezana z narodom, kakor je bila doslej. Odkrito vam rečem, da si ne lastim pravice obojati vaše vrhovne rimske oblasti. Ne

Reči moram le, da gledam stvar kritično, ker je bila ta instanca vedno bližja Italiji kakor pa našemu narodu. Sedaj ko so podani vsi pogoji, bi želel od nje več samostojnosti.

Hočemo ustvariti veliko družino južnih Slovanov. V tej družini bodo skupaj pravoslavni in katoličani, ki morajo biti krepko povezani z vsemi ostalimi Slovani. V tej družini bo več pravoslavcev kot katoličanov. To

Beograd, 6. Tanjug. — V članku s gornjim naslovom prvič glasim med drugim: Prislonost čet Jugoslovanske armade in garibaldircev v Trstu, izvolitev narodno osvobodilnega odbora za mesto Trst, ustanovitev sindikalnih organizacij, delovanje demokratskih institucij na ozemlju, ki je bilo do sedaj pod fašistično upravo, so vse napoli današnjim demokratom Bonomijevca tipa. Isto Italijansko časopisje, ki je do nereda slika boho jugoslovanski narod kot tolovajstvo sodre li, ki je nesramno izlago o Titu, piše sedaj o prekrstitvi demokratičnih navel, profi katerim da se je 20 let borilo in zahtevalo začelo prebivalstva od strani zaveznikov, katerih vojnih naporom se je takorekto še večera smejalo. Medtem ko se med zaveznički rešujejo sporna vprašanja na način, ki je dostojen narodov, ki so se skupaj borili proti skupnemu sovražniku, torej mirno in dostojansko, sejejo Italijanski novinarji tipa Virginia Galde z razburjivimi naslovi po časopisu v svetovni javnosti nemir zaradi tega vprašanja, te skušajo poglobiti nesporazum med zaveznički ter tako ustvariti položaj, ki bi prijal njihovim imperialističnim zahtevam.

Medtem ko nas pisanje Italijanskega časopisja prav nič ne razburja, pa zbuja siališče enega dela zavezniškega časopisja obetek uzaljenosti. Stališče naše vlade v vprašanju Trsta je enostavno in jasno. Jugoslovija kot enakopravni član zavezniške koalicije v borbi in zmagi načelno fašizmom ima pravico, da s silo svojega orožja osvobodi pokrajino, in

zemlje pridruži demokratični federativni Jugoslaviji.

Maršal Tito je odgovoril, da so zavezniški demokratični oblasti, ki jih je izvolilo ljudstvo smo. Poudarjal je, da so bratovski odnosi vsopostavljeni med širokimi množicami slovenskega in avstrijskega ljudstva, najbolje jamstvo, da bo narodno vprašanje v slovenski Koroški praktično rešeno. Jugoslovija ne more biti brezbržna vprašanja slovenske Koroške, katere ljudstvo po večini želi, da se združi z vsem slovenskim narodom. Tito je dejal da bo to vprašanje končno rešeno na mirovni konferenci.

Odlok o razširjenju PNOO

Odlok se glasi:

1. PNOO za Slovensko Primorje in Trst se razširi na 60 članov. Od teh so eden predsednik, trije podpredsedniki in dva tajnika.
2. PNOO za Slovensko Primorje in Trst je najvišja zakonodajna in izvršna narodna oblast v Slovenskem Primorju in Trstu.
3. PNOO za Slovensko Primorje in Trst si izbere predsedstvo ki ga tvorijo predsednik, trije podpredsedniki in dva tajnika.
4. Ta odlok se takoj veljavi. Trst, dne 5. junija 1945.

Novi PNOO

Šesta točka dnevnega reda so bile volitve novega v amisu pravkar izglasovanega odloka razširjenega PNOO.

Izvoljeni so bili: za predsednika France Bevč, pisatelj, Slovenec; za prvega podpredsednika dr. Zoratti Umberto, zdravnik, Italijan; za drugega dr. Pettarin Luigi, advokat, Italijan; za tretjega Kraigher Boris, gradbenik, Slovenec; za prvega tajnika dr. Bogdan Breclij, zdravnik, Slovenec; za drugega int. Benčič Dragomir, Slovenec; za člane, Italijani: Laurenti Eugenio, delavec; Fantini Mario, komandant divizije Garibaldi; dr. Villoni Arnedo, zdravnik; Sies Giovanni, delavec; Gasperini Leopold, uradnik;

Beograd, 6. Tanjug. — Predsednik sveta ljudskih komisarjev SZ Stalin je priredil v Kremlju kosilo v čast Harryju Hopkinsu, osebnemu zastopniku predsednika ZDA. Pri sprejemu so bili navzoči dr. Hopkins in njegova žena, ambasador Združenih držav v Moskvi Harriman s hčerko, britanski ambasador v Moskvi Kerr, svetnik poslanstva Združenih držav Kennan, predstavnik ameriške vojske misije generalmajor Deande, pomočnik državne tajnika Združenih držav Bohalen, generalmajor Spalding brigadni general Roberts, viceadmiral Miles. S sovjetske strani so bili navzoči: Molotov, Mikojan, Berija, Malenkov, Kaganovič, Zerin, Bulgakov, Kosenin, admiral Kuznetsov, Merkulov, Litvinov, Maljski z ženo, letalski maršal Falalejev, letalski maršal Astakov, Kuznetsov, Popov, Sergej, generalni polkovnik Golikov in drugi. Obed je potekel v prisrčnem in prijateljskem vzdušju.

Hopkins še vedno v Moskvi

Moskva, 6. Radio London. — Poselni odposlanec predsednika Truman v Moskvi g. Harry Hopkins je odlozil svoj odhod iz Moskve. Pretekli petek je končal svoje poslanstvo, ki je imelo nalogo, da pripravi teren za sestanek treh voditeljev Velike Britanije, Amerike in Sovjetske zveze. Od prihoda g. Hopkinsa v Moskvo se opaža zboljšanje atmosfere, v kateri se vodijo tekoči posli.

Stafford Cripps: Ljudstvo prevzema oblast v Evropi

London, 6. NNU. — Bivši minister za letalsko proizvodnjo Stafford Cripps, ki bo verjetno prevzel kandidaturu laburistične stranke v grofiji Bristol, je večerj v svojem govoru izjavil:

Ljudje, ki bodo v volitvah izbrani na odgovorna mesta, bodo morali nujno biti naklonjeni v levo smer. V Evropi prehaja oblast od starega vladajočega razreda na ljudske množice in ni mogoče biti zaveznik tega starega vladajočega razreda. Mi v Veliki Britaniji moramo razumeti Sovjetsko zvezo in z njo sodelovati. Prolinoma odobravam politiko Churchilla in Edena, ki sta jo vodila v času vojne in odnosih do Sovjetske zveze. Prepričan pa sem, da tako sestavljena vlada, kakor je sedanja, prehodna vlada, nikakor ne bi mogla gicjiti prijateljstva do Sovjetske zveze tako, kakor bi ga lahko pospeševala laburistična vlada.

Zunanja politika ČSR

London, 6. — Predsednik čekoslovske republike dr. Beneš je potrdil dopisnico «Sunday Timesa», da se bo zunanja politika Čekoslovske osnovale na zvezi s Sovjetsko unijo ter na popolni neodvisnosti in prijateljstvu z zapadnimi demokratičnimi državami.

Bombaž iz SZ

Beograd, 6. - Tanjug — Rezultati trgovinske pogodbe med Sovjetsko Zvezo in demokratičnim Jugoslavijo prihajajo vedno bolj do realnega izraza. Pred nekaj dnevi je prispela v tekstilno tovarno v Niš pošiljka od 60.000 kg bombaža iz Sovjetske zveze. S to dobavo se bo proizvodnja tekstilnega blaga za široke ljudske množice kakovostno in količinsko znatno dvignila.

Sprejemi v čast Hopkinsa

Moskva, 6. Tass. — Predsednik sveta ljudskih komisarjev SZ Stalin je priredil v Kremlju kosilo v čast Harryju Hopkinsu, osebnemu zastopniku predsednika ZDA. Pri sprejemu so bili navzoči dr. Hopkins in njegova žena, ambasador Združenih držav v Moskvi Harriman s hčerko, britanski ambasador v Moskvi Kerr, svetnik poslanstva Združenih držav Kennan, predstavnik ameriške vojske misije generalmajor Deande, pomočnik državne tajnika Združenih držav Bohalen, generalmajor Spalding brigadni general Roberts, viceadmiral Miles. S sovjetske strani so bili navzoči: Molotov, Mikojan, Berija, Malenkov, Kaganovič, Zerin, Bulgakov, Kosenin, admiral Kuznetsov, Merkulov, Litvinov, Maljski z ženo, letalski maršal Falalejev, letalski maršal Astakov, Kuznetsov, Popov, Sergej, generalni polkovnik Golikov in drugi. Obed je potekel v prisrčnem in prijateljskem vzdušju.

Hopkins še vedno v Moskvi

Moskva, 6. Radio London. — Poselni odposlanec predsednika Truman v Moskvi g. Harry Hopkins je odlozil svoj odhod iz Moskve. Pretekli petek je končal svoje poslanstvo, ki je imelo nalogo, da pripravi teren za sestanek treh voditeljev Velike Britanije, Amerike in Sovjetske zveze. Od prihoda g. Hopkinsa v Moskvo se opaža zboljšanje atmosfere, v kateri se vodijo tekoči posli.

Stafford Cripps: Ljudstvo prevzema oblast v Evropi

London, 6. NNU. — Bivši minister za letalsko proizvodnjo Stafford Cripps, ki bo verjetno prevzel kandidaturu laburistične stranke v grofiji Bristol, je večerj v svojem govoru izjavil:

Ljudje, ki bodo v volitvah izbrani na odgovorna mesta, bodo morali nujno biti naklonjeni v levo smer. V Evropi prehaja oblast od starega vladajočega razreda na ljudske množice in ni mogoče biti zaveznik tega starega vladajočega razreda. Mi v Veliki Britaniji moramo razumeti Sovjetsko zvezo in z njo sodelovati. Prolinoma odobravam politiko Churchilla in Edena, ki sta jo vodila v času vojne in odnosih do Sovjetske zveze. Prepričan pa sem, da tako sestavljena vlada, kakor je sedanja, prehodna vlada, nikakor ne bi mogla gicjiti prijateljstva do Sovjetske zveze tako, kakor bi ga lahko pospeševala laburistična vlada.

Zunanja politika ČSR

London, 6. — Predsednik čekoslovske republike dr. Beneš je potrdil dopisnico «Sunday Timesa», da se bo zunanja politika Čekoslovske osnovale na zvezi s Sovjetsko unijo ter na popolni neodvisnosti in prijateljstvu z zapadnimi demokratičnimi državami.

TRŽAŠKA KRONIKA

Izjava Komande mesta

Z ozirom na netočne vesti, ki jih širijo nekateri inozemski časopisi o ukrepih vojaških organov v mestu Trstu, je potrebno izjaviti:
1. V mestu Trstu ni bila izdana nobena odredba o mobilizaciji...

prebivalstva. Osvobodilni svet je vedno štelo onih pripadnikov Narodne zaščite, ki so bili potrebni pri obnovi poškodovane mesta, odpustil iz Narodne zaščite.
3. Neznatno število šoferjev, ki so se prostovoljno javili v delovno službo, je bilo danh na razpolago prometnim ustanovam narodne oblasti za oskrbo civilnega prebivalstva mesta Trsta.

Komanda mesta Trsta
Generalmajor:
DUSAN KVEDER

Za padle, upokojevce in ujetnike

Osvobodilni Svet za Trst objavljaja, da bodo uradi bivšega Vojaškega okraja (Distretto Militare) zopet začeli izplačevati nakazila za področje tržaške občine, in sicer zopet začeli izplačevati nakazila za padle in predujme za pokojnjime.
Izplačevali bodo dnevno od 8.30 do 12. ure po tem-le vrstnem redu:
v petek, 8. črki A-E; v soboto, 9. C; v ponedeljek, 11. D-E-F; v torek, 12. G-H-I-K; v sredo, 13. L-M; v četrtek, 14. N-O-P; v petek, 15. Q-R; v soboto, 16. S; v ponedeljek, 18. T-U; v torek, 19. V-Z.

Poziv javnega tožilca

Urad javnega tožilca objavlja:
Pozivajo se vsi oni, ki lahko razpolagajo s podatki o preteklosti in delovanju naslednjih obtožencev, da predlože preko sektorskih poveljstev Narodne zaščite javnemu tožilcu vse navedbe v prid ali v breme obtožencev.
Te navedbe lahko obsegajo pismene in podpisane izjave, slike, izrečke iz časnikov, zasebna pisma, okrožnice itd. Treba je da se nemudno izroče, da bi se lahko izvedle potrebne preiskave in prišle redne obravnave. Vsi pa so pozvani, da se ne javijo osebno v uradu javnega tožilca, marveč se ravnaajo po podanem navodilu.

Seznam obtožencev:
specializirani mehanik Stoki Viktor iz Orleka pri Sezani, letnik 1924; študent-tehnik Gazari Guido iz Zadra, letnik 1915; šofer SS Gall Leon iz Grudziadza na Poljskem, letnik 1918; čuvaj v ladjedelnici sv. Marka Mascia Arturo iz Colle Sannito (Benevento), letnik 1895; kapetan železniške milice Carlo Camillo iz Reggio Emilia, letnik 1896; uradnik Zago Vittorio iz Trsta, letnik 1914; uradnik tržaškega Lloydja De Faveri Umberto iz Barkovclj (Trst), letnik 1902; uradnik pri Cassa di Risparmio Rossi Carmine z Reke, letnik 1903; mlilnik pri DI-CAT Balos Giovanni iz Vrtnice, letnik 1909; tramvajski uslužbenec Galante Felice iz Vižnada, letnik 1903 in tramvajski uslužbenec Cumar Giuseppe iz Vižnada, letnik 1891.

Trst, 3. junija 1945.

JAVNI TOZILEC

GOSPODARSTVO

Živila za Gorico

Od okrožnega urada za prehrano iz Gorice smo prejeli: Prehrana v mestu se je znatno izboljšala. Povlačena je bila količina kruha in sicer na 200 g ter razdeljeno 300 g maščobe na vsakega prebivalca. V dne, ko ni bilo kruha, smo delili koruzno moko. Kljub temu, da imamo velike težave zaradi pomanjkanja prometnih sredstev, smo si dobavo živil zagotovili. Naše oblasti so nam jamčile dovoz zadostnega blaga iz Splita. To blago je sedaj že na Primorskem in bo v Gorico pripeljano v najkrajšem času. Čim bo železniški promet vzpostavljen in kaže, da se bo to zgodilo v prihodnjih 14 dneh, bomo močnejše živele povečali. Količina kruha bo zvišana na 300 g. Izobiljšana bo tudi njegova kakovost, tako da lahko predvidevamo, da bomo imeli zopet bel kruh. Kakor hitro bodo vzpostavljene prometne zveze, se bo dobilo tudi meso. Slad-

kor je že v Trstu in ga bo v kratkem deležna tudi Gorica. Prihodnji teden se bo delil tobak za mesecmaj in junij. Obvestili bomo prebivalstvo, kje in kako ga bo lahko doseglo. Na vsakega posameznika bo prišlo povprečno po 200 cigarete. To je gotovo novica, ki bo razveselila naše kadilce. Tudi krompir bomo delili in sicer po zelo nizkih cenah, približno po 12 kg. Pozivamo vse kmete, da pripeljejo krompir v nabiralnico (ammass), katere bodo preskrbele, da se bo ta pridelek pravilno razdelil. Postavili smo že nabiralnice za sadje, s pomočjo katerih smo uredili pravilno razdeljevanje češenj.
Izgledi za bodočnost so dobri in v tem gre predvsem zahvala našim narodni vladi, ki si mnogo prizadeva, da bi se prehranjevalno stanje v naših krajih čim hitreje izboljšalo.

Obnova tržaške luke

Trst, 5. junija. — Dopisnik «Tanjug» je dobil na merodajnem mestu o obnovi tržaške luke, ki vidno napreduje, naslednje informacije: Navzlic svojemu trudu, da uničijo pred svojim umikom tržaško pristanišče, Nemci niso mogli napraviti toliko škoda, da se ne bi dala v kratkem z domačimi močmi popraviti. Trst se v tem oziru prijetno razlikuje od Reke in Sušaka, kjer so vse pristaniške naprave uničene. V tržaških pristaniških napravah veliko število min ni eksploziralo ter so bile v glavnem odstranjene. Luko obnavlja civilna gradbena služba (Genio civile) ter bodo postopno obnovljene vse luške naprave. Podjetje «Tripićev», ki dviga v luki potopljene ladje, jih je dvignilo do sedaj tri ter dviga sedaj četrto. Večje ladje so bile poplajene v Miljam in Tržiču ter bodo tudi te ladje dvignjene enako kakor veliki oceaniki ladje «Rex», ki leži pred Piranom in «Ausonia» v Tržiču.

Obalna plozba se istotako polagoma obnavlja ter so bile doslej obnovljene linije med Trstom in Tržičem ter Miljami, Koprom, Izolo in Piranom, v kratkem pa bo karibotova podaljšana do Pulja. Linije se obnavljajo sprotne z odstranjevanjem min ob obali, ki predstavljajo še veliko oviro za obnovo obalne plozbe z Dalmacije ter lahko dosežejo ladje dalmatinska pristanišča samo po visokem morju.
Pri obnovi plozbe je treba upoštevati razpoložljivo ladjevje, ki je bilo v teku vojne zelo skrajno. Posebno velike ladje, registrirane v Trstu, so bile skrajno vse poplajene. Zato se ladjedelnice naglo obnavljajo tako v Trstu kot v Tržiču. V tržaških ladjedelnicah je zdaj pošenih že štiri do pet tisoč delavcev, ki deloma popravljajo stare ladje, deloma pa grade še nove. Tako se grad večja motorna ladja, ki bo vozila z brzino 14 milj, več minolovcev, več vlačilcev itd.
Vse velike tržaške paroplovne družbe, ki jih je italijansko gospodarstvo spravilo na rob propada, so pokazale vso pripravljenost sodelovati z novo narodno oblastjo. Po izjavah lastnikov paroplovnih družb jih je fašistični romantični imperijalizem silil, da se morali opremiti ladije na najbolj luksuzen način, toda te ladje so morale potem brez potnikov in brez blaga samo v interesu italijanskega prestiža voziti po vseh morjih. Tako so se morale družbe zadovoljevati zaradi visokih investicij pri italijanski državi, ki je postajala tako vedno bolj gospodar tržaških paroplovnih družb. Tržaške paroplovne družbe zahtevajo, da se vrnejo v Trst vse ladje, ki so v teku luke registrirane. Ne samo delovno ljudstvo, temveč tudi predstavniki paroplovnih družb vedo, da jih edino v svobodnem Trstu v okviru Tržive Jugoslavije čaka boljša bodočnost, kar tudi javno izpovedujejo.

16.262 l mleka od ene krave

Postojna, 5. (Tass) — Sovjetski živinorejci so vzredili novo pasmo goveje živine, imenovana «postojnička». Krava te vrste ima svetovni rekord v množini mleka, ki ga daje dnevno. Živinorejci, ki so vzredili postojničko, so bili odlikovani od višje in to pasmo so uradno registrirali po nalogu ljudskega komisarja za kmetijstvo. Najboljši doznik te živine je v kolhoz «Karažajev». Po svoji teži in po količini mleka prekaša živina tega kolhoza vse znane pasme na svetu. Svetovni rekord v množini mleka pripada kravi «poslušnica vtoraja», ki je zadnje leto dala 16.262 litrov mleka s 3.9 odstotki maščobe. «Postojnička» je rezultat 25 letnega vztrajnega dela samouka kmeta Stanislava Štemana, ki je sedaj višji strokovnjak na imenovanem kolhoz «Karažajev», kolhoznega upravitelja Vadinaka Samvanja in živinorejca Aleksandre Mitropoljskaja. Nova pasma je bila vzrejena s križanjem mnogih drugih pasem govejih vrst. Živina nove pasme šteje že 18.000 glav.

Tri naše matere na mitingu pri Sv. Ivanu

Novo predsedništvo

tržaškega Mestnega osvobodilnega sveta
Na zadnji seji skupščine Mestnega osvobodilnega sveta za Trst, dne 29. maja, je bilo izvoljenih 9 Osvobodilni svet 10 novih članov, od katerih je 9 Italijanov in 1 Slovenec. Mestni osvobodilni svet se je bil s tem pomnožil s sledečimi člani: Dr. Fogassi Giuseppe, (Italijan); adv. De Rossi Pietro, (Italijan); Susanna Erminio, (Italijan); Dr. Montanari Mario, (Italijan); Dr. Prof. De Tuoni Dario, (Italijan); Adv. De Rosa Bruno, (Italijan); Vianin Luigi, (Italijan); Codelli Guido, (Italijan); Ing. Braun Otto, (Italijan); Dr. Krajnc Ivo, (Slovenec).

Z ozirom na te volitve je bila potrebna sestava novega predsed-

Nad 600 poklicnih in pomožnih učiteljev in učiteljic se je udeležilo prve konference italijanskega in slovenskega učiteljsstva iz Trsta in tržaškega okrožja

Slovenska kultura v Gorici

Dve pomembni manifestaciji: Sovjetski dokumentarni film «Zmaga na jugu» in pevski koncert partizanov iz Splita

V Centralnem kinu se je začela predvajati «Zmaga na jugu». V tem dokumentarnem filmu je podana borba za Rumunijo.
Sovjetske leto ste pred nalogo obkoliti Kišinev s severa in juga. Na planu se vidijo tih priprav sovjetskih vojakov za ofenzivo. Zadnji trenutek vojske razmetavajo almanake kope. Toda glej! Kope padajo in vedno bolj se kažeje topovi, Katjuše in minometi. Nato se prične borba. Artiljerija je odprla ogenj. Bliska se grmi, Katjuše bruhajo tone in tone raketenih izstrelkov za sovražnika z velikansko brzino, ki si jih Slovec ne more predstavljati. Nato gre v napad pehota, ki ji pomagajo orjaški sovjetski tanki. S silnim udarcem premaga nemško obrambo, prodre utrjeno linijo in izpolni svoje naloge. Kišinev je obkoljen. V njem tiči 6. armada, naslednica one 6. armade, ki je bila tako ključno poražena pri Stalingradu. Niso več leti vojaki, toda leta je usoda. Druga 6. armada je zapisana smrti.

gledna množica nemških ujetnikov. To je bila zmaga na jugu.
V gledališču Verdi je imela te dni predideti partizanska pevaska skupina gledališča narodnega osvobodjenja Hrvatske iz Splita. Člani tega zbora so naši borci partizani. Občinstvo in naša vojska je napolnilo dvorano do zadnjega kotička. Ze sam nastop vrlih pevki in pevcev je napravil na vse kar najboljši vtis. Prva pesem «Partizanska» je bila podana tudi v italijanskem jeziku, kar je še posebno razveselilo obiskovalce italijanske narodnosti. Sledili so anani «Rukovetja Stavana Molranca, ki jih je zbor prednašal z občutkom in dovrnostjo, za kar gre v prvi vrsti zasluga pevsovdžij — komponistu tovarišu Silviu Bombardalju.
V drugem delu sporeda je bil

duet Kečala in Jeriha iz Smetanove «Prodane neveste», ki je poslušalec tako ugajal, da so ga morali ponoviti. Tretji del je še posebno topu ogrel srca poslušalcev. Dirigent tovariš Bombardelli je s svojimi skladbami leza naših osvobodilnih borh za svobodo, kot «Na Kordupu» in «Pravoslavna mati» že bil prav pričneje aplavze. Posebno je množici ugajala Oskarija Danona «Kozar». V vsakem pogledu je bil večer zelo uspeh. Zaključeno je bil z «Brankovim kolom».

Hočemo nov rod

Zborovanje učiteljsstva v Gorici - Obravnala so se pereča vzgojna in šolska vpravanja

V Gorici se je vrnilo v Ljudskem domu zborovanje učiteljev in drugih, ki se zanimajo za učiteljske probleme. Zborovanja je otvoril šolski nadzornik Valentini. Odposlane so bile brozjavke maršala Titu, narodni vladi Slovenije in prosvetnemu ministru v Ljubljani. Tov. Valentini je podal zalet svoj referat. Poudaril je doprinos učiteljsstva v narodno osvobodilni borbi, posebno se je zahvalil pomožnim učiteljem, ki so sprice nedostatka moči pritrkali narodu na pomoč in učili naše mladino. Poudaril je sodelovanje s italijanskimi tovariši, ki so imeli svoj poseben odtok v brigadi Garibaldi in katerimi se so že takrat

sušli načrti za italijanske šole in so izvajali.
Nato je govoril komendant mesta Gorice, za njim pa je bila dana beseda tov. Janku Beltramu, članu PNOO. V svojem govoru je poudaril težavno delo, ki čaka naše učiteljsstvo in mu je priporočal, naj misli na pot, ki smo jo napravili. Na ta način mu bo lažje premagati vse težave.

Zatem je govoril pokrajinski šolski nadzornik tov. Henrik Zdešar. Zahteval je, da se učiteljske vrste očistijo zadnjih ostankov fašizma. O vzgoji mladine je dejal: «Našo mladino bo vzgajal samo trden učitelj. Mi hočemo rod, ki bo cenil črto naših junakov. Mi hočemo vzgojiti rod, ki bo cenil

Telovo v črničah

Na praznik sv. Bešnjega telesa se je vsrila v Črničah procesija. Pomembna je bila zaradi tega, ker so se po dolgih letih smele zopet peti slovenske pesmi in pa ker so junaki hoteli IV. armade, na katerih prsih so se svetila odlikovanja — dokaz junških borh — nosili cerkvene stavbe ter nastopili kot častna straža pri svetih obredih.

Pogreb padlega borca v črnem vrhu

V gozdu pri Koševniku so zakopali zemsko ostanke tovariša Mihaela Jakoba iz Zaloga. V partizane je odšel decembra 1942. Boril se je skupaj s Jankom Premrlom — Vojskom. Svoje življenje je daroval za svobodo našega naroda v začetku 1943. Njegovi zemski ostanke so bili slovensko pokopani na pokopališču v Črnem vrhu.

Vojaški dnevnik

Alfonz Schol, je bil obločen v zeleno vojaško suknjo z kaprolskim znakom, ševlje je imel iz ematice, ravno tako tudi kapa. Alfonz Schol je jokal in razmazal svoje slovo po vsem obrazu, z veliko in srcevo roko; na kazalcu je imel srebrni prstan. Trudil sem se, da ga potolažim.
— Pogledite jih samo! — je govoril Alfonz Schol. Po desetkrat je odšel suknjo in izvelik fotografirale iz suknje.
— To je moja žena in sin.
— Po desetkrat sem vidjuno ogledoval fotografijo, a kaplar je po desetkrat začel jecati in razmazoval svoje slovo po obrazu.
Fotografija ni predstavljala niti majhen del lepote, Debeli majhna žena, ki jo je fotograf postavil v nepravilno pozico tako, da je okamenela (kar) ne bi vse storila za umetnost) in preletel deček — ravno tak kot oče. Deček je imel take usesa in tako malo čelo kot oče. Razlika je bila v tem, da je bil oče obkajan, sinek pa čuteč.

sel. Dvignil je roke še preden so ga ujeli.
Pri prvem zašiljanju je izjavil, da je prišel na fronto pred tremi dnevi in da se nikoli v svojem življenju ni strjel s puško.
Vojaška kariera tega mladega sloveca se je začela pred dvema leti. Imel je srečo: prišel je v Krakovo, v straharsko enoto in celo letel je stal na straži pred vojaško javno hišo. Res je, to ni bila nikakršna posesta podčastna dolžnost — paziti na javno hišo — seene, ki so se odigrale pred vzhodom v to vojaško ustanovo, niso bile tako prijetne, toda tam nihče ni strjel na Alfonza Schola. Tu ni bilo nevarnosti, Alfonz Schol je bil zelo zadovoljen. Rekel mi je, da je Krakovska doba njegove vojne službe bila zanj najslabša.
— Tam je bilo dobro — je dodal, mislil si pa je, da je bilo zelo dobro.
Ta stvar v kaplarski suknji s kulturnimi modrgani in riletem stvorila je govoril popolnoma odneta. Trudil se je, da pove vse, da ničesar ne zataji, da odkrije svojo dušo.
— Je to lepo — sem rekel — če Nemci gonijo ženake in okupirani držav v vojaške javne hiše?
Zelo se je trudil, da bi mi ugodil z odgovorom. Toda ni me razumel, kakšen odgovor pričakujem od njega. Zato je neodločno odgovoril:
— Vojaška hiša je isto kot vojaška enota. Poslal so me tja in ostal sem tam.
Naslednja etapa v službi Alfonza Schola se ni bila več tako srečna, vendar se je še lahko živelo: predstavljen je bil v poljsko mesto Jaslo, kjer je bil slušnik starejšega poročnika. Čisti je poročnikovega škorjega. Kaj je še delal? Še ni bilo uniformo. Vprašal sem ga, kaj bi mi lahko povedal o poljskem prebivalstvu.
— Poljaki se z nami sploh niso pogovarjali — je odgovoril Schol.
— Kako? Sploh niso govorili z nami?
— Z nami se oni nikoli niso pogovarjali. Če smo jih kaj vprašali, sploh niso odgovarjali.
— To vam je bilo prav gotovo neprijetno?
— Ne vem. O tem nisem niti premišljeval. Oni sploh niso govorili s nami. Prav gotovo niso niti hoteli s nami govoriti. Potem se je začela vojna s Rusijo in ves čas sem se bal, da me bodo poslali na fronto. Vse bi bilo še dobro, če bi tudi pročnik bil še v Jaslu. V decembru so nas naenkrat pobrali in poslali na fronto.

— Koga pa? — Nsa.
— Pa nas, slugo, pisarniške moči, vse, ki smo bili v zaledju.
— To je bilo prvo zanimivo dejstvo, ki mi ga je povedal Schol. Nemaška komanda je s tem hotela zamajati luknje in je vrgla na fronto pred Moskvo celo slugo in pisarniške moči.
— Kaj mislite vi o znamenjavi Brauchitscheva? — sem ga vprašal.
— O tej zadevi amo ališali na poti na eni postaji po radiu. Rečeno je bilo, da je Brauchitschev bolan na arcu in da bo od sedaj naprej komendant sam «Führer». Vojaki pa so govorili med seboj: — Kaplar je prestrašeno pogledal na vrata, kot da bi se na vratih lahko pokazal njegov gospodar — starejši poročnik in mu zdesetpal.
— Vojaki so med seboj govorili, da se je «Führer» skregal z Brauchitschem. Govorilo se je, da Brauchitschev hoče, da se da vojakom na vzhodnem bojišču dopusti in da se jih zamenja z novimi enotami. A Führer — kaplar se je ponovno ozrl — Führer je rekel, da se jih mora pustiti na fronti in tako se nista mogla sporazumeti.
To je bilo drugo zanimivo dejstvo.
Nekajkrat sem slišal iz ust nemških vojakov takšne modrosti. Ni

zadeva v tem, da je to neumnost temveč v tem, da sedaj vsako Hitlerjevo akcijo vojaki preloščajo na svoj način in za vsako tako rezljanje je obvezno, da je namenjeno proti Hitlerju.
Vsa moč Hitlerja je obstojala v tem, da je na zunaj vedno izpadlo tako kot je rekel. Hitler je rekel, da bo zrušil poljsko in francosko državo — in uspejo mu je. Potem se je rekel, da bo razagal Angleže v Grčiji — in čez nekaj dni premagal Jugoslavijo — tudi to se mu je posrečilo. Toda v Rusiji ga je dočakala nesreča. Sedaj se je v nemški vojski pokazal zelo zanimiv pojav: V vojski je še vedno disciplina, še vedno ima dosti orožja, še vedno je zelo močna, toda izgubila je veter. Pa kar koli bo sedaj rekel Hitler svojim vojakom, oni mu ne bodo več verjeli.
Verjetno je, da se bo vojna še dolgo vlekla. Vendar je Hitlerju zadana smrtonosna rana. Tudi kača, ki je smrtno ranjena, je dolga udarja s svojim repom in je v svoji agoniji še nevarna za ljudi ravno tako kot poprej.
Teh misli nisem omenil kaplarju Scholu, on jih sploh ne bi razumel.
Januar 1942.
V JANUARJU,

Cerklijansko ob obletnici požiga

Sedem vasi je okupatorska drhal požigala, na desetine nedolžnih pomorila - a ljudje niso klonili

Te dni potече leto, kar so podivjane hitlerjevske tolpe skupno z domačimi izdajci požigale, morile in pustobile po mirnih vasih cerkljanskega okraja. Zgorele so vasi: Reka pod sv. Ivanom, Šebrelje, Jagrčice, Krnice, Lazec, Otalež, Pluznje in veliko število hiš, raztresenih po samotah.

Kot trn v peti so bile okupatorju te vasi zaradi tega, ker leže ob glavni cesti, ki pelje iz Sv. Lucije v Idrijo in iz Grahovega čez Bukovo v Idrijo. V Idriji sami je imel sovražnik stalno močno postojanko, zavarovano z več manjšimi postojankami. Z večkratnimi izpadi iz te postojanke ni nikdar dosegel svojega namena, ampak je zmeraj pustil na bojišču po več mrtvih in ranjenih ter bil prisiljen k umiku. Njuno pa je bilo zanj, da bi imel ravno to cesto svobodno. Tako je požigal dne 6. junija z več sto vojakov predstrel iz Reke v Šebrelje. Zaman. Zažgal je tedaj velik množico kozolet in se v kritju dala umaknil nazaj čez Rodine v Baško grapo. Se danes vidim žareči obraz nekoga mitraljeza, ki je takrat z rafalom podrl tri Nemce na 300 m.

Požigi in pokolji
Ko je okupator spoznal, da mu ne bo uspelo, da bi te važne položaje zavzel, je napravil peklenški načrt: uničiti z ognjem in pomorom civilnega prebivalstva vse vasi in s tem preprečiti partizanov, da bi se še nadalje tam držali. Skonc central je veliko moči z vseh postojank: Idrije, Tolmina, Gorice in celo iz Trsta. Od vseh strani so se valile požigalne in morilske tolpe nad te vasi. Izropali so najprej hiše, naložili blago na vozove in odpeljali. Preočili so po vaseh, naslednjega dne pa pričeli z požigi. S sadističnim veseljem so tekali z gorečimi bakljami od poslopja in prizigali slannate strehe. Na vrtni neke hiše so pljani oficirji naročili slugi, naj ražge bližnje kozolet, da se bodo greli ob ognju. Pri tem pa so se s satansko zlobo režali gospodarju in obraz, ko so videli, kako je bilo možu hudo, ker mu ogenj uničuje njegov dolgoletni trud.

140 hiš skupno z gospodarskimi poslopji je pogorelo v dveh urah samo v Šebreljah. Tako je bilo 94 gospodarjev ob vse. Ko so se ljudje naslednjega dne vrnili iz gozdov, kamor so se bili zatekli, da so si rešili vsaj logo življenje, niso imeli kaj vzeti v roke, niti kose ne, da bi nakosili malo sveže krme za edino kravo, ki so jo rešili.

Tega dne so ustrelili 14 nedolžnih žrtv, v Šebreljah je bil ubit in je zgorel v svoji hiši Goroj Jože, invalid iz svetovne vojne. Nadaljnje žrtve podivjanih krvnikov so: 81 let stari Božič Franc, 82 letni, gluhi Hvala Janez popolnoma gluhi, 53 let star Cernogor Franc, ki je bil najprej zverinski mučen, nato ustreljen, 50 letni slepi harmonikar Cernogor Julija in Vočnica Andrej, V Reki je bil zverinski mučen in zatem ustreljen Andrej Podreka, V Jagrčah so pomučeni ustrelili Jerneja Tušarja, Jožeta Tušarja pa so ustrelili pred lastno mesterjo. V Masorah so pobili petčlansko družino in jo zatem vrgli v ogenj.

Istega dne so ujeli dva partizana. Vojkove brigade in ju mučili na način, ki presega mučenje srednjeveških inkvizitorjev. Rezali so jima jermene z obraza, vratu, hrbta ter ju s temi jermeni petli. Nato so jima izklopali od in ju pri tem spraševali, ako še vidita svobodo, zavestnike, ako še lahko gledata Tita in Stalina. Polomili so jima vse kosti in ju nato obglavili. Se mrtvica niso priznalaš. V usta so jima dali cigarete in se pri tem režali, češ pa zdaj pozdravljajta smrt fašizma.

Kljub tolikemu razdejanju pa ljudje niso klonili.

Ziviljenje gre svojo pot naprej in zahteva svoje. Vaščani so se zbirali in pogovarjali, kako bi jim hitreje vsaj zasnilo popravili poslopja. Na vaških zborih so se dogovorili, da si omislijo motor za pogon žage, ker so nujno potrebovali desk. Manjkalo je pa apna. Sklenili so, da bo vsak dan nekaj delavcev pripravljalo drva, drgati kamenje in bodo tako — združeno — prišli do apna. Kljub temu, da je okupator še tri-

Sil smo preko prehoda. Na levi strani je gozd.

— Tam na robu gozda, — nam reče rdečarmejec, ki potuje z nami — mnogo jih je še, čez petas.

Toda tja je težko priti, previsoko je snež, ilmo naprej od vasi do vasi, od kraja do kraja, teh je pa toliko, da jih ne morem več navedati v poročilih, ti kraji in vasi ne silijo ana na drugo, v vsakem se je vodila bitka in vsaka posebej je imela svojo usodo. Vzemimo se skozi veliko vas, ki je imela srečo. Naši borci so upadli v to vas in tako hitro, da Nemci niso imeli časa, da jo sežgejo. Malo naprej — je vas Domanova. Nemci so jo sežgali, to ujetih rdečarmejcev, ravno ti, ki ležijo poleg jame, ki je za njih izkopana. Sprva so jih trpinčili, potem pa ustrelili. Žene so videlo, ko jim vodili, tudi atrole so siliale.

V vasi Domanovi so Nemci ustrelili Vasilija Afanasjeviča Novikova, zato, ker je bil član vsakega sovjeta, Antona Borisoviča Jermakova, živinozdravnika, kmeta Ivana Vasiljeviča Ilarionova in Konstantina Seljmonoviča Simona, sedemdesetletnega starčka. Njega so ustrelili Nemci zato, ker jim ni hotel dati svojega hožuha in varenčice. Nemci so ubili tudi štirinajstletno Nino Utkino. Zavlekl je

jo v hlev, deklico oskrnili in ji zabodli nož v rebra. Nemci so ustrelili družino Polikanovih — starčka in njegovo snaho a tri njeje male otročičke so vrgli v snež in mraz.

Za nami so vasi. Toliko jih je, da jih na pamet ne morem naštet. Približujemo se zadnji vasi, ki je osvobodjena od Nemcev. Borbe se vodijo za prihodnje vasi.

Imel sem srečo. Govoril sem z Vasiljem Seljmonovim starejšim narednikom, junakom iz borbe za prehod, ki smo ga zjutraj prehodili. Ta Sibirec visoke rasti, širokih ramen, v plašču za kamuflažo, podoben Beduinu, je vodil borbe iz enega od tistih vagonov.

»Tam je stal dober, dober vagon, je dejal, izgledal je močnejši in odpornjši od vseh drugih. V njega nisem zadel. Temveč v drug prostor, No Nemci so ciljali z mišometom, da so kosi kar frgali. Trikrat smo jurkali na te vragone. Sako tukaj ni bilo tako zanimivo. Zanimivo je bilo, ko so Nemci šli v zadnji protinpad. V ta protinpad je šlo tistih petsto, ki sedaj ležijo pod snegom na robu gozda.

Tudi Vasilij Sjelnj mi je pripovedal leto, kar sem šli od komandanta in njegovih tovarišev. Vendar mi je Vasilij pripovedoval mnogo bolj zanimivo. On mi je pro-

sto izložil. Glejte kaj je napravil. S svojo strojico je zlezel od dveh nemških topov, ki sta spalna ognja na prehod, ubil vsa posadko topov z očiternim na čelu in takoj začel z ognjem iz nemških topov na strazično hišico, ki je bila utrjena od Nemcev. Nemci so tam imeli strojico, minomete in radiostanico. Pri tem junakom delu mu je pomagal borec Golubjev.

Videl sem to hišico na prehodu. Od nje ni ostalo nič.

— Kako ste takoj znali streljati iz topov?

— Bil sem poprej artiljer, mi je rekel Sjelnj — to je druga stroka. Se ni dolgo, šele leta 1929, se je Sjelnj naučil pisati. On je dober delav v kolhozu in so zato aklenili, da ga pošljejo na letovišče.

Z letoviščem nisem bil zadovoljen — je rekel Sjelnj — temveč sem zahteval, da me pošljejo v sovjetsko partijsko šolo.

Sjelnj je bil predsednik vsakega sovjeta in direktor strojno traktorskih stanice ter istočasno direktor lesprohoda.

Sovjetska oblast ga je naučila v zrelih letih pismenosti, napravila je koristen in znanim članom družbe. Sedaj se bori za svojo sovjetako narodno oblast.

(Dalje prihodnjik)

JÄ - Komanda mesta Trsta Nova policijska ura

Do nadaljnje odredbe se dovoli civilnemu prebivalstvu svobodno kretanje po mestu od 5. do 24. ure.

Trst, dne 4. junija 1945.

Komandant generalmajor: DUSAN KVEDER, I. r.

Razdeljena zemlja

Glavno občinsko posestvo v Strugi je bilo razdeljeno med revne družine. Zemljo so dobili v prvi vrsti oni, katerih sorodniki so padli v narodno-osvobodilnem boju, v drugi vrsti pa družine onih, katerih člani so v jugoslovanski armadi. Zemljo so dobile tudi revne družine, ki imajo mnogo članov. Oni, ki so dobili zemljo, jo morajo obdelovati sami, ne pa kot se je godilo v stari Jugoslaviji, z najeto delovno silo.

Znanost v rokah zločincev

»Dahavski poročevalci«, ki ga izdajajo naši interniranci v tem zloglasnem nemškem taborišču in čigar urednik je Ljudoviti Mreel, je v eni zadnjih številic poročal o grozotah, ki so jih SS-oci uganjali nad političnimi jetniki pod krinko znanstvenih poskusov. V naslednjem podajamo odlomek iz tega poročila:

Pri poskusu z mrzlimi oziroma izmeničnimi kopeli so preizkušali, koliko stopinj mraza popolnoma zdravi priprniki še vzdržijo, na ta način, da so jih položili v neke vrste kad z mrzlo vodo 1 stopinjno C, temperaturo so v času 48 ur še umetno zniževali ter jih pri estu-diralih zdravstvene okvare in druge pojave, oziroma ugotavljali, kdaj nastopi smrt. Zelo mnogi priprniki so umrli že v teku samega trpinčenja, one reke pa, ki so ga prestali, so polnili skoroda zledele v postelje k mladim, zdravim priprnikom, katere so v to svrhu pripeljali iz bližnjih ženskih taborišč.

Eden teh, ki jim je bilo sojeno nasilno podvreči se tej torturi, je bil tudi naš rojak, 19 letni Franc Likar iz Cebrač nad Skofjo Loko. Član našega uredništva ga je poskal na bloku 25. Pred njim je stal še mlado mlado človek nizke rasti, hlastnih kretnj, sključene glave in upadlih, bledeh lic, katerih trudne poteze in begajoči, plahi pogledi napravljajo že zdaleč vtis duševno nevarnoteženega človeka. Ta še nedavno zdrav, krepak, kaj goreniški fant, čvrstih mišic, sijajoči oči in vedrega izraza v zagorelih okroglih licih, je le s težavo niral misli in povedal tole: »Bil sem tri mesece na revirskem bloku, vsak večer tri dan pa so me jemali na polzrivo na ozko mizico, puščajoči mi desno prsto. Oficirji SS so mi z nogo pokrčili oči in mi v levico vbadali igle. Po vsakem vpadu bodisi pod kožo, bodisi globlje v mišičje so mi vbrizgali neko tekočino, naka sem vselej dobil mrzlico in bolečine v roki. Pozneje pa so me nek dan postavili SS-ovci zvezanih nog na železno ploščo, v nos so mi vtaknili dve cevčici, zamailili ušesa in votlini in čvrsto pritrdili čez usta usnjeno prepono. Železno ploščo pod menoj so znenada odmaknili, zdrnil sem ob nekem drugu v valjčasto posodo, napolnjeno z vodo eno in pol metra visoko. Dihal sem skozi cevčico. Sprva je bila voda mlačna, nato pa so jo postopoma ohlajali, dokler se nisem znašel v čvrstem, približno 2 cm ledenem okepu. Z njim vred so me previdno dvignili, položili v avtomobil in me z naglico prepeljali v krematorij kjer so me položili v bazen s toplo vodo, v kateri se je ledeni okepl na meni kmalu stalil.

Oprostilo so me cevčice in prepon ter pričeli vodo postopoma segrevati. Po vsem telesu mi je koža nabrekla v vijavnejo rdečkaste murečke. Zaradi nepopisnih bolečin sem tulil kot blazen, nakar so mi po nekaj časa ukazali, da izstopim. Otipavali so mi žilo, steli srce in urjavili v vbrizgnili v vtežno neko trjavo tekočino. Te poskuse so uprizarjali na nas 20 do 30 zdravih priprnikih hkrati. V času 3 mesecev je umrlo zaradi teh poskusov 198 mojih tovarišev. O, koliko smo med poskusi trpeli, kako nas je po poskusih bolelo vse telo, žgalo v mozganih, zbadalo pri srcu! Pogled me tovariš, kaj so napravili iz mene! Pohabili so me za življenje — zveri v človeški podobi! Le zapli to!», — je s težavo končal tovariš iz Poljanske doline svojo trzotno zgodbo o nacističnem zverstvu, v zenicah mu je za hip zakrklil odsevanje maščevalnega besa, pa je zopet udagnil v toplen pogledu; majavih korakov in sključene glave, je odstavil med gručami bledeh izmozganih tovarišev na svoje priljubljeno mesto za pečjo.

Toda vse te grozote mluke, vsa ta nepopisna izbrana trpinčenja priprnikov še niso zadavljala SS-ovskih trinogov. Zdravniki SS so

se na pripravnikih učili raznih operativnih ukrepov, ne glede na to, da li so bili ti ukrepi medicinsko upravičeni. Tako so pripravnikom serijsko izrezavali zdrave slepiče, zdrave žolčnike, želodce itd. Učili so se na pripravnikih tako, kakor se zdravnikom v laboratorijski celo na živalih, kuncih, miših in podgah ne dovoli.

Mnoge pripravnike so na umeten način operativno ali z rentgenskimi žarki kastrirali, da bi tako študiralih vpliv kastracije na splošno zdravstveno in duševno stanje. Vršili so nadalje različne, zelo komplicirane in boleče poskuse, ugotavljali so na pripravnikih vpliv zračnega pritiska v visokih legah itd. Bolnikov silnikotiv je leta 1943. sploh niso zdraveli s specialnimi zdravili in so bili ustrezajočega zdravljenja, te bolezi doslej deložni samo pristaši SS.

Eno najbolj črnih, najgrozotnejših poglavih nacističnega krvotvilstva, izvajanega na pripravnikih z vsvo bestialnostjo, pa je bilo zloglasni invalidski transport. Proglasili so enega od taboriških blokov za tako zvani invalidski blok. Vanj so odredjali z večine izbrane starejše pripravnike in pohabljene, ki pa so izbirali in postali pohabljene v večini primerov zaradi prenapornega dela in zverinskega pretepanja SS-ovcev in njihovih pomagačev, »karpov« po raznih komandah, železnih predorih in drugih uničevalnih zunanjih komandah. Ko so jim tako izpili iz telesa vse moči, izsevali kri in polomili kosti, so jih kot odpadke izločili v levičev vbadali igle. Po vsakem vpadu bodisi pod kožo, bodisi globlje v mišičje so mi vbrizgali neko tekočino, naka sem vselej dobil mrzlico in bolečine v roki. Pozneje pa so me nek dan postavili SS-ovci zvezanih nog na železno ploščo, v nos so mi vtaknili dve cevčici, zamailili ušesa in votlini in čvrsto pritrdili čez usta usnjeno prepono. Železno ploščo pod menoj so znenada odmaknili, zdrnil sem ob nekem drugu v valjčasto posodo, napolnjeno z vodo eno in pol metra visoko. Dihal sem skozi cevčico. Sprva je bila voda mlačna, nato pa so jo postopoma ohlajali, dokler se nisem znašel v čvrstem, približno 2 cm ledenem okepu. Z njim vred so me previdno dvignili, položili v avtomobil in me z naglico prepeljali v krematorij kjer so me položili v bazen s toplo vodo, v kateri se je ledeni okepl na meni kmalu stalil.

Oprostilo so me cevčice in prepon ter pričeli vodo postopoma segrevati. Po vsem telesu mi je koža nabrekla v vijavnejo rdečkaste murečke. Zaradi nepopisnih bolečin sem tulil kot blazen, nakar so mi po nekaj časa ukazali, da izstopim. Otipavali so mi žilo, steli srce in urjavili v vbrizgnili v vtežno neko trjavo tekočino. Te poskuse so uprizarjali na nas 20 do 30 zdravih priprnikih hkrati. V času 3 mesecev je umrlo zaradi teh poskusov 198 mojih tovarišev. O, koliko smo med poskusi trpeli, kako nas je po poskusih bolelo vse telo, žgalo v mozganih, zbadalo pri srcu! Pogled me tovariš, kaj so napravili iz mene! Pohabili so me za življenje — zveri v človeški podobi! Le zapli to!», — je s težavo končal tovariš iz Poljanske doline svojo trzotno zgodbo o nacističnem zverstvu, v zenicah mu je za hip zakrklil odsevanje maščevalnega besa, pa je zopet udagnil v toplen pogledu; majavih korakov in sključene glave, je odstavil med gručami bledeh izmozganih tovarišev na svoje priljubljeno mesto za pečjo.

Toda vse te grozote mluke, vsa ta nepopisna izbrana trpinčenja priprnikov še niso zadavljala SS-ovskih trinogov. Zdravniki SS so

se na pripravnikih učili raznih operativnih ukrepov, ne glede na to, da li so bili ti ukrepi medicinsko upravičeni. Tako so pripravnikom serijsko izrezavali zdrave slepiče, zdrave žolčnike, želodce itd. Učili so se na pripravnikih tako, kakor se zdravnikom v laboratorijski celo na živalih, kuncih, miših in podgah ne dovoli.

Mnoge pripravnike so na umeten način operativno ali z rentgenskimi žarki kastrirali, da bi tako študiralih vpliv kastracije na splošno zdravstveno in duševno stanje. Vršili so nadalje različne, zelo komplicirane in boleče poskuse, ugotavljali so na pripravnikih vpliv zračnega pritiska v visokih legah itd. Bolnikov silnikotiv je leta 1943. sploh niso zdraveli s specialnimi zdravili in so bili ustrezajočega zdravljenja, te bolezi doslej deložni samo pristaši SS.

Eno najbolj črnih, najgrozotnejših poglavih nacističnega krvotvilstva, izvajanega na pripravnikih z vsvo bestialnostjo, pa je bilo zloglasni invalidski transport. Proglasili so enega od taboriških blokov za tako zvani invalidski blok. Vanj so odredjali z večine izbrane starejše pripravnike in pohabljene, ki pa so izbirali in postali pohabljene v večini primerov zaradi prenapornega dela in zverinskega pretepanja SS-ovcev in njihovih pomagačev, »karpov« po raznih komandah, železnih predorih in drugih uničevalnih zunanjih komandah. Ko so jim tako izpili iz telesa vse moči, izsevali kri in polomili kosti, so jih kot odpadke izločili v levičev vbadali igle. Po vsakem vpadu bodisi pod kožo, bodisi globlje v mišičje so mi vbrizgali neko tekočino, naka sem vselej dobil mrzlico in bolečine v roki. Pozneje pa so me nek dan postavili SS-ovci zvezanih nog na železno ploščo, v nos so mi vtaknili dve cevčici, zamailili ušesa in votlini in čvrsto pritrdili čez usta usnjeno prepono. Železno ploščo pod menoj so znenada odmaknili, zdrnil sem ob nekem drugu v valjčasto posodo, napolnjeno z vodo eno in pol metra visoko. Dihal sem skozi cevčico. Sprva je bila voda mlačna, nato pa so jo postopoma ohlajali, dokler se nisem znašel v čvrstem, približno 2 cm ledenem okepu. Z njim vred so me previdno dvignili, položili v avtomobil in me z naglico prepeljali v krematorij kjer so me položili v bazen s toplo vodo, v kateri se je ledeni okepl na meni kmalu stalil.

Oprostilo so me cevčice in prepon ter pričeli vodo postopoma segrevati. Po vsem telesu mi je koža nabrekla v vijavnejo rdečkaste murečke. Zaradi nepopisnih bolečin sem tulil kot blazen, nakar so mi po nekaj časa ukazali, da izstopim. Otipavali so mi žilo, steli srce in urjavili v vbrizgnili v vtežno neko trjavo tekočino. Te poskuse so uprizarjali na nas 20 do 30 zdravih priprnikih hkrati. V času 3 mesecev je umrlo zaradi teh poskusov 198 mojih tovarišev. O, koliko smo med poskusi trpeli, kako nas je po poskusih bolelo vse telo, žgalo v mozganih, zbadalo pri srcu! Pogled me tovariš, kaj so napravili iz mene! Pohabili so me za življenje — zveri v človeški podobi! Le zapli to!», — je s težavo končal tovariš iz Poljanske doline svojo trzotno zgodbo o nacističnem zverstvu, v zenicah mu je za hip zakrklil odsevanje maščevalnega besa, pa je zopet udagnil v toplen pogledu; majavih korakov in sključene glave, je odstavil med gručami bledeh izmozganih tovarišev na svoje priljubljeno mesto za pečjo.

Toda vse te grozote mluke, vsa ta nepopisna izbrana trpinčenja priprnikov še niso zadavljala SS-ovskih trinogov. Zdravniki SS so

se na pripravnikih učili raznih operativnih ukrepov, ne glede na to, da li so bili ti ukrepi medicinsko upravičeni. Tako so pripravnikom serijsko izrezavali zdrave slepiče, zdrave žolčnike, želodce itd. Učili so se na pripravnikih tako, kakor se zdravnikom v laboratorijski celo na živalih, kuncih, miših in podgah ne dovoli.

Mnoge pripravnike so na umeten način operativno ali z rentgenskimi žarki kastrirali, da bi tako študiralih vpliv kastracije na splošno zdravstveno in duševno stanje. Vršili so nadalje različne, zelo komplicirane in boleče poskuse, ugotavljali so na pripravnikih vpliv zračnega pritiska v visokih legah itd. Bolnikov silnikotiv je leta 1943. sploh niso zdraveli s specialnimi zdravili in so bili ustrezajočega zdravljenja, te bolezi doslej deložni samo pristaši SS.

Eno najbolj črnih, najgrozotnejših poglavih nacističnega krvotvilstva, izvajanega na pripravnikih z vsvo bestialnostjo, pa je bilo zloglasni invalidski transport. Proglasili so enega od taboriških blokov za tako zvani invalidski blok. Vanj so odredjali z večine izbrane starejše pripravnike in pohabljene, ki pa so izbirali in postali pohabljene v večini primerov zaradi prenapornega dela in zverinskega pretepanja SS-ovcev in njihovih pomagačev, »karpov« po raznih komandah, železnih predorih in drugih uničevalnih zunanjih komandah. Ko so jim tako izpili iz telesa vse moči, izsevali kri in polomili kosti, so jih kot odpadke izločili v levičev vbadali igle. Po vsakem vpadu bodisi pod kožo, bodisi globlje v mišičje so mi vbrizgali neko tekočino, naka sem vselej dobil mrzlico in bolečine v roki. Pozneje pa so me nek dan postavili SS-ovci zvezanih nog na železno ploščo, v nos so mi vtaknili dve cevčici, zamailili ušesa in votlini in čvrsto pritrdili čez usta usnjeno prepono. Železno ploščo pod menoj so znenada odmaknili, zdrnil sem ob nekem drugu v valjčasto posodo, napolnjeno z vodo eno in pol metra visoko. Dihal sem skozi cevčico. Sprva je bila voda mlačna, nato pa so jo postopoma ohlajali, dokler se nisem znašel v čvrstem, približno 2 cm ledenem okepu. Z njim vred so me previdno dvignili, položili v avtomobil in me z naglico prepeljali v krematorij kjer so me položili v bazen s toplo vodo, v kateri se je ledeni okepl na meni kmalu stalil.

Oprostilo so me cevčice in prepon ter pričeli vodo postopoma segrevati. Po vsem telesu mi je koža nabrekla v vijavnejo rdečkaste murečke. Zaradi nepopisnih bolečin sem tulil kot blazen, nakar so mi po nekaj časa ukazali, da izstopim. Otipavali so mi žilo, steli srce in urjavili v vbrizgnili v vtežno neko trjavo tekočino. Te poskuse so uprizarjali na nas 20 do 30 zdravih priprnikih hkrati. V času 3 mesecev je umrlo zaradi teh poskusov 198 mojih tovarišev. O, koliko smo med poskusi trpeli, kako nas je po poskusih bolelo vse telo, žgalo v mozganih, zbadalo pri srcu! Pogled me tovariš, kaj so napravili iz mene! Pohabili so me za življenje — zveri v človeški podobi! Le zapli to!», — je s težavo končal tovariš iz Poljanske doline svojo trzotno zgodbo o nacističnem zverstvu, v zenicah mu je za hip zakrklil odsevanje maščevalnega besa, pa je zopet udagnil v toplen pogledu; majavih korakov in sključene glave, je odstavil med gručami bledeh izmozganih tovarišev na svoje priljubljeno mesto za pečjo.

Toda vse te grozote mluke, vsa ta nepopisna izbrana trpinčenja priprnikov še niso zadavljala SS-ovskih trinogov. Zdravniki SS so

se na pripravnikih učili raznih operativnih ukrepov, ne glede na to, da li so bili ti ukrepi medicinsko upravičeni. Tako so pripravnikom serijsko izrezavali zdrave slepiče, zdrave žolčnike, želodce itd. Učili so se na pripravnikih tako, kakor se zdravnikom v laboratorijski celo na živalih, kuncih, miših in podgah ne dovoli.

Mnoge pripravnike so na umeten način operativno ali z rentgenskimi žarki kastrirali, da bi tako študiralih vpliv kastracije na splošno zdravstveno in duševno stanje. Vršili so nadalje različne, zelo komplicirane in boleče poskuse, ugotavljali so na pripravnikih vpliv zračnega pritiska v visokih legah itd. Bolnikov silnikotiv je leta 1943. sploh niso zdraveli s specialnimi zdravili in so bili ustrezajočega zdravljenja, te bolezi doslej deložni samo pristaši SS.

Eno najbolj črnih, najgrozotnejših poglavih nacističnega krvotvilstva, izvajanega na pripravnikih z vsvo bestialnostjo, pa je bilo zloglasni invalidski transport. Proglasili so enega od taboriških blokov za tako zvani invalidski blok. Vanj so odredjali z večine izbrane starejše pripravnike in pohabljene, ki pa so izbirali in postali pohabljene v večini primerov zaradi prenapornega dela in zverinskega pretepanja SS-ovcev in njihovih pomagačev, »karpov« po raznih komandah, železnih predorih in drugih uničevalnih zunanjih komandah. Ko so jim tako izpili iz telesa vse moči, izsevali kri in polomili kosti, so jih kot odpadke izločili v levičev vbadali igle. Po vsakem vpadu bodisi pod kožo, bodisi globlje v mišičje so mi vbrizgali neko tekočino, naka sem vselej dobil mrzlico in bolečine v roki. Pozneje pa so me nek dan postavili SS-ovci zvezanih nog na železno ploščo, v nos so mi vtaknili dve cevčici, zamailili ušesa in votlini in čvrsto pritrdili čez usta usnjeno prepono. Železno ploščo pod menoj so znenada odmaknili, zdrnil sem ob nekem drugu v valjčasto posodo, napolnjeno z vodo eno in pol metra visoko. Dihal sem skozi cevčico. Sprva je bila voda mlačna, nato pa so jo postopoma ohlajali, dokler se nisem znašel v čvrstem, približno 2 cm ledenem okepu. Z njim vred so me previdno dvignili, položili v avtomobil in me z naglico prepeljali v krematorij kjer so me položili v bazen s toplo vodo, v kateri se je ledeni okepl na meni kmalu stalil.

Oprostilo so me cevčice in prepon ter pričeli vodo postopoma segrevati. Po vsem telesu mi je koža nabrekla v vijavnejo rdečkaste murečke. Zaradi nepopisnih bolečin sem tulil kot blazen, nakar so mi po nekaj časa ukazali, da izstopim. Otipavali so mi žilo, steli srce in urjavili v vbrizgnili v vtežno neko trjavo tekočino. Te poskuse so uprizarjali na nas 20 do 30 zdravih priprnikih hkrati. V času 3 mesecev je umrlo zaradi teh poskusov 198 mojih tovarišev. O, koliko smo med poskusi trpeli, kako nas je po poskusih bolelo vse telo, žgalo v mozganih, zbadalo pri srcu! Pogled me tovariš, kaj so napravili iz mene! Pohabili so me za življenje — zveri v človeški podobi! Le zapli to!», — je s težavo končal tovariš iz Poljanske doline svojo trzotno zgodbo o nacističnem zverstvu, v zenicah mu je za hip zakrklil odsevanje maščevalnega besa, pa je zopet udagnil v toplen pogledu; majavih korakov in sključene glave, je odstavil med gručami bledeh izmozganih tovarišev na svoje priljubljeno mesto za pečjo.

Toda vse te grozote mluke, vsa ta nepopisna izbrana trpinčenja priprnikov še niso zadavljala SS-ovskih trinogov. Zdravniki SS so

se na pripravnikih učili raznih operativnih ukrepov, ne glede na to, da li so bili ti ukrepi medicinsko upravičeni. Tako so pripravnikom serijsko izrezavali zdrave slepiče, zdrave žolčnike, želodce itd. Učili so se na pripravnikih tako, kakor se zdravnikom v laboratorijski celo na živalih, kuncih, miših in podgah ne dovoli.

Mnoge pripravnike so na umeten način operativno ali z rentgenskimi žarki kastrirali, da bi tako študiralih vpliv kastracije na splošno zdravstveno in duševno stanje. Vršili so nadalje različne, zelo komplicirane in boleče poskuse, ugotavljali so na pripravnikih vpliv zračnega pritiska v visokih legah itd. Bolnikov silnikotiv je leta 1943. sploh niso zdraveli s specialnimi zdravili in so bili ustrezajočega zdravljenja, te bolezi doslej deložni samo pristaši SS.

Eno najbolj črnih, najgrozotnejših poglavih nacističnega krvotvilstva, izvajanega na pripravnikih z vsvo bestialnostjo, pa je bilo zloglasni invalidski transport. Proglasili so enega od taboriških blokov za tako zvani invalidski blok. Vanj so odredjali z večine izbrane starejše pripravnike in pohabljene, ki pa so izbirali in postali pohabljene v večini primerov zaradi prenapornega dela in zverinskega pretepanja SS-ovcev in njihovih pomagačev, »karpov« po raznih komandah, železnih predorih in drugih uničevalnih zunanjih komandah. Ko so jim tako izpili iz telesa vse moči, izsevali kri in polomili kosti, so jih kot odpadke izločili v levičev vbadali igle. Po vsakem vpadu bodisi pod kožo, bodisi globlje v mišičje so mi vbrizgali neko tekočino, naka sem vselej dobil mrzlico in bolečine v roki. Pozneje pa so me nek dan postavili SS-ovci zvezanih nog na železno ploščo, v nos so mi vtaknili dve cevčici, zamailili ušesa in votlini in čvrsto pritrdili čez usta usnjeno prepono. Železno ploščo pod menoj so znenada odmaknili, zdrnil sem ob nekem drugu v valjčasto posodo, napolnjeno z vodo eno in pol metra visoko. Dihal sem skozi cevčico. Sprva je bila voda mlačna, nato pa so jo postopoma ohlajali, dokler se nisem znašel v čvrstem, približno 2 cm ledenem okepu. Z njim vred so me previdno dvignili, položili v avtomobil in me z naglico prepeljali v krematorij kjer so me položili v bazen s toplo vodo, v kateri se je ledeni okepl na meni kmalu stalil.

Oprostilo so me cevčice in prepon ter pričeli vodo postopoma segrevati. Po vsem telesu mi je koža nabrekla v vijavnejo rdečkaste murečke. Zaradi nepopisnih bolečin sem tulil kot blazen, nakar so mi po nekaj časa ukazali, da izstopim. Otipavali so mi žilo, steli srce in urjavili v vbrizgnili v vtežno neko trjavo tekočino. Te poskuse so uprizarjali na nas 20 do 30 zdravih priprnikih hkrati. V času 3 mesecev je umrlo zaradi teh poskusov 198 mojih tovarišev. O, koliko smo med poskusi trpeli, kako nas je po poskusih bolelo vse telo, žgalo v mozganih, zbadalo pri srcu! Pogled me tovariš, kaj so napravili iz mene! Pohabili so me za življenje — zveri v človeški podobi! Le zapli to!», — je s težavo končal tovariš iz Poljanske doline svojo trzotno zgodbo o nacističnem zverstvu, v zenicah mu je za hip zakrklil odsevanje maščevalnega besa, pa je zopet udagnil v toplen pogledu; majavih korakov in sključene glave, je odstavil med gručami bledeh izmozganih tovarišev na svoje priljubljeno mesto za pečjo.

Toda vse te grozote mluke, vsa ta nepopisna izbrana trpinčenja priprnikov še niso zadavljala SS-ovskih trinogov. Zdravniki SS so

se na pripravnikih učili raznih operativnih ukrepov, ne glede na to, da li so bili ti ukrepi medicinsko upravičeni. Tako so pripravnikom serijsko izrezavali zdrave slepiče, zdrave žolčnike, želodce itd. Učili so se na pripravnikih tako, kakor se zdravnikom v laboratorijski celo na živalih, kuncih, miših in podgah ne dovoli.

Mnoge pripravnike so na umeten način operativno ali z rentgenskimi žarki kastrirali, da bi tako študiralih vpliv kastracije na splošno zdravstveno in duševno stanje. Vršili so nadalje različne, zelo komplicirane in boleče